

**VII. ULUSLARARASI
KENT ARAŐTIRMALARI KONGRESİ**

16-17-18 Mayıs 2022
Ankara

Bildiri Özet Kitabı

Editörler

Dr. Pınar Çobanyılmaz
Onur Özkan

Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Konya Kent Strüktürüne Etkisi

Ali şahin

KTO Karatay Üniversitesi
ali.sahin@karatay.edu.tr

Öz

Kentsel alanlar ve yapılı çevre; fiziksel, ekonomik, çevresel ve fonksiyonel bozulmalar gibi nedenlerle yerel ve merkezi yönetimlerin müdahalelerine açık hale gelmektedir. Kentsel tasarım ve kentsel dönüşüm uygulamaları şeklinde yapılan bu müdahaleler birçok kentte, kentin kendine özgü doku ve karakterinde büyük değişikliklere sebep olmaktadır.

Bu noktada özellikle kentsel dokusu hızlı bir şekilde değişim gösteren kentlerden birisi olan Konya, bu çalışma kapsamında değerlendirilmek üzere seçilmiştir. Konya; bir tarım kenti olsa da 1950'li yıllar sonrasında kırdan kente doğru hızlı bir göçe maruz kalmıştır. Süregelen yıllar boyunca kentte hızlı bir kentleşme meydana gelmiş ve kentin yapısı giderek farklılaşmıştır. Göçlerin de etkisiyle kent çeperlerinde yeni yerleşim bölgeleri kurulmuştur. Kentleşme baskısı ile yapılan farklı kentsel tasarım ve kentsel dönüşüm uygulamaları, Konya'nın kent formunun biçimlenişinde önem kazanmıştır.

Özellikle merkez ilçelerden birisi olan Meram; önemli kentsel dönüşüm projelerine ev sahipliği yapmasıyla öne çıkmaktadır. Meram Belediyesi'nin yaptığı uygulamalarda ilk olarak kentsel dönüşüm alanı ilan edilen alanların tamamen mevcut yapılardan temizlenerek, büyük boşluk alanların ortaya çıkması ortak bir durumdur. Bununla birlikte kentsel dönüşüm projelerinde iki farklı tutum öne çıkmaktadır. Konut alanlarında uygulanan dönüşüm projelerinde mevcut 2-3 katlı konutlar

yıkılarak, yerine yüksek katlı ve kapalı siteler oluşturan bir anlayış benimsenmiştir. Tarihi kent merkezinde uygulanan alanlarda ise tarihi kent dokusuna öykünen bir mimari tarz benimsenmektedir. Bu çalışma kapsamında Meram ilçesinde yer alan ve kentsel dönüşüme konu olan 3 mahalle, çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Şükran Mahallesi

Şükran Mahallesi, Konya tarihi merkezinde konumlanmakta ve içerisinde anıtsal ve sivil mimari örnekleri barındırmaktadır. Merkezi konumu sebebiyle 1980'li yıllarda gelir düzeyi yüksek vatandaşların ikamet ettiği bir bölge olan Şükran Mahallesi, zamanla çöküntü bölgesi durumuna gelmiş, çoğunlukla göçmenlerin yaşadığı ve suç oranlarının yükseldiği bir mekâna dönüşmüştür (Yenice, 2011). 2016 yılında hak sahipleriyle görüşmeler yapılarak tahliye ve yıkım çalışmaları başlatılmıştır. Şükran Mahallesi için yapılan kentsel dönüşüm projesinde binaların yıkımı yapıldığı halde, ortaya çıkan sorunlardan dolayı 2020 yılına kadar kent merkezinde büyük bir boşluk olarak kalmıştır. 2020 yılından itibaren etaplar halinde uygulanacak olan projenin 1. etabında yapım çalışmaları başlamıştır. Şükran Mahallesi için önerilen kentsel dönüşüm projesinde, özgün kent strüktürünün korunması amaçlanmış, mevcut yapı ve kentsel doku referans alınarak yeni bir doku ve mimari üslup oluşturulmuştur.

Ulurmak Mahallesi

Ulurmak Mahallesi Kentsel Dönüşüm Proje alanı Mevlâna Müzesine yaklaşık 1,5 km uzaklıkta konumlanmaktadır. Proje öncesinde az katlı yapılardan oluşan alan, büyük yapı adalarında konumlandırılmış kapalı siteler şeklinde projelendirilmiştir. 90.905 m²'lik bir alana sahip proje, 1646 adet konut ve 5000 m² ticari birimden oluşmaktadır. Proje alanındaki küçük sokaklardan oluşan eski doku tamamen ortadan kaldırılarak,

büyük yapı adalarına dönüştürülmüştür. Kentsel dönüşüm bölgesindeki binalar tamamen yıkılmış ancak, Yıkım yapıldıktan sonra alan bir süre boş kalmıştır. Yapım çalışmaları 2019 yılında başlamış ve günümüzde projenin sadece küçük bir kısmı tamamlanmıştır. Bu alanın büyük bir kısmı halen tanımsız bir boşluktur.

Aksinne Mahallesi

Aksinne Mahallesi Kentsel Dönüşüm Proje alanı Ulurmak Mahallesi'nde olduğu gibi kent merkezine 1,5 km uzaklıktadır. Bu alanda da az katlı yapılardan oluşan doku, yerini büyük yapı adası ve çok katlı kapalı siteye bırakmıştır. Toplam 21 hektarlık bir alana sahip dönüşüm alanında 11.2 hektarlık 1. Eapta yıkımlar gerçekleştirilerek, 846 daire ve 4432 m² ticari alandan oluşan Aksinne Evleri Konut Yapı Kooperatifi kurulmuştur. Projenin 1. etabının bir kısmı tamamlanmış olup, yapım çalışmaları halen devam etmektedir.

İncelenen alanlardaki değişim, Konya kentinin morfolojik gelişimini anlamak için önemli bir veri oluşturmaktadır. İncelenen uygulamalara benzer şekilde kentin diğer bölgelerinde de kentsel dönüşüm gerçekleştirilmeye devam etmektedir. Bu sebeple bütün kentsel dönüşüm alanlarının henüz yıkılmamış durumda olduğu 2014 yılı ile projeler tamamlandıktan sonra oluşacak doku mekân dizimi yöntemi ile karşılaştırılmıştır.

Mekân dizimi yöntemi; kentsel mekânın biçimsel özelliklerinden yola çıkarak, yerleşim kurgusunun insanları bir araya getirme potansiyelini anlamayı amaçlamaktadır (Çil, 2013). Bina ölçeğinden, kent ölçeğine kadar farklı ölçeklerde kullanılabilen mekân dizimi yöntemi; mekânın biçimsel yapısı ile mekânın kullanımı ve kullanıcı hareketleri arasındaki ilişkileri tanımlamaktadır. Bununla birlikte mekân dizimi yönteminin en önemli özelliği kente yapılacak müdahalelerin henüz uygulanmadan test edilmesine olanak sağlamaktadır. Çalışma alanlarında henüz yapılaşmanın tamamlanmamış olması bu yöntemin tercih edilmesinde etkili olmuştur.

Mekân dizimi yöntemi; aksenel analizler, görünürlük analizleri, dış bükey mekân analizleri ve segment analizleri gibi birçok analiz yöntemi içinde barındırmaktadır. Bu analizlerden yöntemlerinden aksenel analizler, kentsel mekân ile ilgili çalışmalarda sıklıkla tercih edilmektedir. Aksenel analizler, kent sokaklarının çizgilerle ifade edildiği, aks haritalarının oluşturulmasıyla yapılmaktadır. Aks haritaları, kentin dokusunu anlamak için bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Her kentin dokusunun kendine özgü bir biçimde şekillendiği, aks haritaları üzerinden net bir biçimde görülebilmektedir. Bununla birlikte aks haritaları üzerinden yapılan hesaplamalar ile kentteki hareketlilik ve bir bölgenin kent ile entegrasyonu sayısal olarak ifade edilebilmektedir.

Aks haritalarından elde edilen bütünleşme değerleri bir sokağın, bir bölgenin kentin bütünü ile bağlantısının derecesini sayısal olarak ifade etmektedir (Kubat, 1999). Bütünleşme değeri yüksek olan alanlar, erişilebilirliğin, hareketliliğin yüksek olduğu ve ticari faaliyetlerin yoğun bulunduğu alanları ifade ederken; bütünleşme değerinin düşük olması bölgenin kentten ayrılmış olduğunu ve o bölgeye erişilebilirliğin düşük olduğunu ifade etmektedir (Hillier, 2007). Çalışma kapsamında kentsel dönüşüm geçiren bölgelerin proje öncesindeki bütünleşme değerleri ile proje sonrasında oluşacak dokunun bütünleşme değerleri karşılaştırılmıştır.

Konya ile ilgili yapılan çalışmalarda Şükran Mahallesi, yıkım öncesinde tarihi kent merkezinde bulunması ve çöküntü bölgesi haline dönüşmesi sebebiyle ele alınmıştır. Bu bölge yapılan analiz mahallenin kent merkezinde olmasında rağmen kent ile bütünleşmediği mekân dizimi yöntemi ile ortaya konmuştur. Ulurmak ve Aksinne Mahallerinde uygulanan mekân dizimi analiz sonuçlarına göre ise bütünleşme değerlerinde bir miktar düşüş görülmektedir.

Bütünleşme değeri kentteki hareketliliği ölçme bakımından önemli bir veri sunmaktadır. Bütünleşme değerinin düşmesi, bölgenin kentten ayrışmasını ifade etmektedir. Şükran Mahallesinde olduğu gibi kentle bütünleşememe durumu kentte çöküntü bölgelerinin oluşumuyla

sonuçlanmaktadır. Bu durumda çöküntü alanlarına uygulanacak projelerinde önceden test edilmesi ve alınacak sonuçlara göre geliştirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte konut alanlarındaki bütünleşme değerlerindeki değişim tek bir proje ile büyük bir değişim göstermemiştir. Ancak bölge için yapılan imar planları incelendiğinde, kent dokusunun, büyük yapı adalarından oluşacak şekilde planlandığı görülmektedir. Bu planlamaya uygun bir biçimde yapılan her bir proje bütünleşmeyi azaltmaya devam edecektir. Bu durumun sokaktaki yaya hareketliliğini ve sokağı kullanımını azaltarak güvensizlik problemlerine yol açacağı öngörülmektedir.

Mekân dizimi analizleri kent ile ilgili çalışmalarda sorunlu alanların tespiti ve çözüm önerileri geliştirmek için önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak mekân dizimi yöntemi veri olarak sadece sokak dokusunun bir araya gelme biçimini veri olarak kullanmakta iken, mekânın niteliğini veri olarak kullanmamaktadır. Kentsel dönüşüm projelerinin başarısı için, mekân dizimi analizleri ile mekânların kullanımını destekleyecek niteliklerinde göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kentsel Dönüşüm, Mekân Dizimi, Kentsel Doku*

The Effect Of Urban Transformation Projects On Urban Structure Of Konya City

Ali Şahin

KTO Karatay University

ali.sahin@karatay.edu.tr

Abstract

Urban areas and the built environment; become open to the interventions of local and central governments due to reasons such as physical, economic, environmental and functional deformation. These interventions such as urban design and urban renewal projects, causes major changes in the unique texture and character of the city in many cities.

At this point, Konya, which is one of the cities that urban texture changes rapidly, has been selected to evaluate within the scope of this study. Although Konya known as an agricultural city; it was exposed to a rapid migration from rural to urban after the 1950s. Over the years, a rapid urbanization has occurred in the city and the structure of the city has gradually changed. With the effect of migration, new settlements were established on the city periphery. Different urban design and urban transformation applications made with the pressure of urbanization, has gained importance in shaping the urban form of Konya.

Especially Meram, which is one of the central districts of Konya; draws attention for hosting important urban transformation projects. In the applications of Meram Municipality, it is a common situation that the areas declared as urban transformation areas, are completely cleared from the existing buildings. After demolition, these areas remains empty spaces that cannot be used. In addition to that, two different attitudes stand out in urban transformation projects of Meram Municipality. In the transformation projects implemented in residential areas, an approach was preferred that the existing 2-3-storey houses were

demolished and built high rise gated communities in these areas. For transformation projects in the historical city center, an architectural style that emulates the historical urban texture was adopted. Within the scope of this study, 3 neighborhoods in Meram district, which are subject to urban transformation, were chosen as the study area.

Şükran District

Şükran District is located in the historical city center of Konya and contains examples of monumental and traditional architecture. Şükran District, which was a region where high-income citizens resided in the 1980s due to its central location, has turned into to the slums where mostly immigrants live and crime rates increase over the time (Yenice, 2011). In 2016, evacuation and demolition were initiated after making negotiations with the house owners. Although the buildings were demolished in Şükran District, that area remained as a big empty space in the city center until 2020 due to the problems that arose. The construction works was started in the 1st stage of the project in 2020. Urban transformation project proposed for Şükran District, was aimed to preserve the original urban structure, and a new urban texture and architectural style was created by taking the existing structure and urban texture as a reference.

Ulurmak District

Ulurmak District Urban Transformation Project area is located approximately 1,5 km from Mevlâna Museum. Before the urban transformation project low-rise buildings was existed in the project area. Urban transformation was designed as gated communities located on large blocks. The project, which has an area of 90,905 m², consists of 1646 residences and 5000 m² commercial units. The old urban texture consisting of small streets in the project area was completely removed. However, the area remained empty for a while after the demolition. Construction works started in 2019 and only a small part of the project

has been completed until today. A large part of this area is still remained an unusable empty space.

Aksinne District

Aksinne District Urban Transformation Project area is located 1,5 km away from the city center as it is in Uluirmak District. In this area, the urban texture similar to Uluirmak District consisting of low-rise buildings has transformed into large blocks and a multi-storey gated communities. The urban transformation area includes total area of 21 hectares. Demolitions were carried out in the 1st stage of 11.2 hectares, and Aksinne Housing Cooperative, which consist of 846 flats and 4432 m2 commercial area, was established. First stage of the transformation project has been partially completed and the construction works are still in progress.

The transformation in the choosen areas constitutes an important data for understanding morphological development of the city of Konya. Similar to the applications examined in this study, urban transformation continues to be carried out in other parts of the city. For this reason, the situation in 2014 of all urban transformation areas when have not been demolished, has been compared to the urban texture that will be formed after the completion of the projects, with the space syntax method.

Space syntax method; aims to understand the potential of the settlements to bring people together based on the formal characteristics of the urban space (Çil, 2013). This method can be used at different scales from building to urban scale; defines the relations between the formal structure of the space, use of the space and user movements. In addition, the most important feature of the space syntax method is that allows to test the interventions to the city to be before implemented. To preference this method is effective because of he fact that construction in the study areas has not been completed yet.

Space syntax includes many analysis such as axial analysis, visibility analysis, convex space analysis and segment analysis. Axial

analysis is frequently preferred in studies related to urban space. Axial analyzes are made by creating axial map which expressed with drawing straight lines in every street. Axis maps are used as a tool to understand the texture of the city. It can be clearly seen on the axis maps that the texture of each city is shaped in its own way. In addition, with the calculations made on the axis maps, the mobility in the city and the integration of an area with the city can be expressed numerically.

Integration values obtained from axis maps, numerically express the degree of connection of a street or a region with the whole of the city (Kubat, 1999). High integration value refer to areas that have high accessibility, mobility and frequent commercial activities. Low integration value indicates that the area is separated from the city and the accessibility of the area is low (Hillier, 2007). Within the scope of the study, the integration values of the areas before urban transformation and the integration values of the tissue to be formed after the project were compared.

In the studies on Konya, Şükran Neighborhood discussed because it is located in the historical city center and it was turned into slums before the demolition. The analyzes made in this area have been revealed by the space syntax method that although the neighborhood is in the city center, it cannot integrate with the city. According to the results of the space syntax analysis applied in Ulurmak and Aksinne Districts, decrease in the integration values is observed.

Integration value provides important data in terms of measuring mobility in the city. The decrease in the integration value indicates the segregation of the area from the city. As in the Şükran District, the inability to integrate with the city, results the formation of slum areas in the city. In this case, the urban renewal projects should be tested before application and should revised according to the results that obtained. Integration values did not show a major change with a single project in the residential areas. However, when the zoning plans made for the region are reviewed, it can be seen that whole urban texture is planned to form large blocks. Each project carried out in accordance with this planning will continue to reduce integration with city. It is foreseen that

this situation will cause insecurity problems by reducing the pedestrian mobility and use of the street.

Space syntax analysis is an important resource for identifying problem areas and developing solutions in urban studies. However, while the space syntax method only uses the street texture as data, it does not pay attention to the quality of the space. For the success of urban transformation projects, it is necessary to consider the qualities that will support the use of spaces with the space syntax analysis.

Keywords: *Urban Transformation, Space Syntax, Urban Texture*